



L'Estat de les Autonomies

En aquest article es vol fer un repàs del període de construcció de l'Estat de les Autonomies, de la fragilitat d'aquestes en vers els mecanismes que té l'estat espanyol per reduir el seu poder institucional i remarcar les diferències existents entre el model d'Estat sortit de la transició i un Estat federal.

Les actuals Comunitats Autònomes són fruit de la transició. En aquest període els demòcrates espanyols es van veure obligats a acceptar un disseny institucional que permetés un cert grau d'autogovern per aquelles nacions minoritàries que havien sobreviscut a la persecució de la dictadura.

Per part dels catalans, hi havia una necessitat de consolidar la democràcia. El record proper de la guerra civil, l'amenaça militar i la dificultat de desmuntar els aparells institucionals de la dictadura van relegar a un segon terme l'autogovern prioritzant l'estabilitat d'un règim democràtic.

La lluita comuna contra la dictadura va propiciar un pacte entre el sector polític espanyol i un sector polític català que no es podia girar contra la democràcia per insuficiència d'autogovern perquè l'alternativa era pitjor.

Segons Alfons López Tena en el seu llibre Catalunya sota Espanya catalans i espanyols van entendre aquest pacte de diferent manera. Diu que els catalans ho entenen en el sentit fort i formal de la paraula, és a dir, un compromís de dues parts fruit d'un acord que s'ha de complir. El sentit que els espanyols donarien al pacte però, seria el d'un acord transitori, una coincidència temporal per tal de sortir d'una situació difícil com era el pas d'una dictadura a un règim democràtic.

Així doncs, els espanyols, van veure que ja no era necessari el suport dels partits catalans, i tenint tot el poder a les seves mans, van decidir que aquest pacte s'havia acabat. Bona mostra d'això és que no es recull enlloc aquesta idea de pacte, que fins i tot ha estat rebutjada pel Tribunal Constitucional:

La Constitución no es el resultado de un pacto entre instancias territoriales históricas que conserven unos derechos anteriores a la Constitución y superiores a ella, sino una norma del poder constituyente que se impone con fuerza vinculante general en su ámbito, sin que queden fuera de ella situaciones históricas anteriores (STC 76/88)

En ciència política es diu que hi ha dos situacions de poder. El primer és definit per Robert Dahl (1957) com: "X té poder sobre Y en la mesura que X pot aconseguir que Y faci una cosa més de l'agrad d'X i que d'altra manera Y no hauria fet". Aquesta situació de poder comporta sempre una dominació.

En l'altra situació, dos subjectes generen i exerceixen poder reconeixent prèviament l'existència d'interessos diferents i busquen el benefici mutu. Aquesta és una situació cooperativa del poder. És de sentit comú que aquesta segona situació necessita un contrapoder capaç de contrarestar les imposicions unilaterals per tal d'impedir que aquest tipus de poder cooperatiu es transformi en dominació.



Federació de Ponent de les Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya

L'error català, sembla doncs, haver confiat en l'entesa i en el canvi de mentalitat dels espanyols en la qüestió nacional. Això va propiciar que s'acceptés un disseny institucional que manté tots els poders en una de les parts. Aplicant la llei anterior sembla clar que al no haver-hi unes garanties o contrapoder per protegir la part catalana la relació acaba sent de dominació.

Com ja hem dit abans, aquesta bilateralitat entre catalans i espanyols, aquest pacte que hem anomenat, no va ser reconegut una vegada passat el primer període de la transició. Si s'hagués donat aquest reconeixement i un contrapoder, avui en dia podríem estar en un estat federal. La realitat és que, com diu Hèctor López Bofill, "Catalunya és una Comunitat Autònoma derivada de la sobirania espanyola. Res més."

Aquest mateix autor destaca que l'Estat de les Autonomies no va ser el resultat d'una prèvia lliure determinació dels pobles d'Espanya que van decidir cedir poder a una unitat política superior, sinó una concessió decidida des del centralisme feta sota l'atenta mirada dels poders fàctics de l'època.

Sembla evident doncs, que per parlar d'estat federal és necessari un reconeixement previ de la condició de Catalunya i els altres integrants com sobirans. Aquests haurien de decidir lliurement cedir part del seu poder a una estructura institucional comuna. Evidentment, Catalunya no ha tingut mai la possibilitat d'exercir el dret a l'autodeterminació i decidir si cedia part del seu poder o constituïa un Estat. Com diu Hèctor López Bofill, "ha faltat la decisió lliure d'un poble lliure".

Per altra banda, tenim l'actual l'Estat de les Autonomies en el qual es parteix d'un centre que aclapara tot el poder i va cedint certes competències a unitats més petites que no tenen qualitat de sobiranes.

A continuació s'expliquen els elements jurídicopolítics que subordinen la voluntat dels catalans a l'Estat Espanyol segons el professor de dret constitucional Hèctor López Bofill.

1) La necessitat que la reforma de l'Estatut d'Autonomia sigui aprovada per les Corts Generals. Cosa que ja s'ha demostrat tan amb l'avortament del "Pla Ibarretxe" i amb la retallada de l'estatut català del 2006. Cal recordar que en els dos casos, els estatuts s'havien aprovat per majoria absoluta en els parlaments autonòmics.

2) La prohibició de convocar referèndums fora dels supòsits de reforma de l'Estatut d'Autonomia.

D'acord amb l'article 149.1.32 CE, l'Estat espanyol reté la competència excusiva per autoritzar aquesta mena de convocatòries. A més a més, amb la reforma del Codi Penal feta l'any 2005 tipificà com a delictes amb pena de fins a 5 anys de presó la convocatòria de referèndums per una autoritat no competent.

3) Impossibilitat de participació de les Comunitats Autònomes en l'aprovació de la Constitució de l'Estat espanyol.

Les Comunitats Autònomes no participen de les reformes de la CE però les Corts Generals si que ho fan, i de forma decisiva, en l'elaboració i aprovació d'Estatuts. En un estat federal la reforma de la constitució federal necessita ser aprovada per a majoria dels Estats que formen la Federació.



**Federació de Ponent de les Joventuts
d'Esquerra Republicana de Catalunya**

4) La permanent possibilitat de revocació de competències autonòmiques. L'Estat pot recuperar competències de les Comunitats Autònomes al·legant l'harmonització de disposicions autonòmiques per l'interès general. Així ho disposa l'article 150.3 de la CE i la Llei Orgànica d'Harmonització del Procés Autonòmic (LOAPA).

5) Privilegis processals de l'Estat davant del Tribunal Constitucional. D'acord amb l'anomenada institució de la suspensió automàtica de l'article 161.2 de la CE el Govern Espanyol pot impugnar davant del Tribunal Constitucional una llei adoptada pels òrgans de la CA. Quan això passa es produeix la suspensió de la disposició de tal manera que no s'aplica i genera efectes. Al cap de tres mesos d'haver-se impugnat, el Tribunal Constitucional s'ha de pronunciar ratificant o aixecant la suspensió. Si un Govern decidís impugnar sistemàticament les lleis d'una CA provocaria la paràlisi de l'autogovern en aquella CA.

6) L'execució forçosa de l'article 155 de la CE. Aquest article preveu que el Govern, en cas de que alguna CA no compleixi amb les obligacions de la Constitució, altres lleis que se li imposin o actués atemptant greument l'interès general d'Espanya, podria adoptar les mesures necessàries per obligar a aquella al cumplimiento forzoso de dichas obligaciones. Evidentment, un procés cap a la sobirania seria vist com contrari al interès general de España.

7) Declaració dels estats excepcionals. En cas d'un procediment cap a la independència seria possible declarar l'estat de setge, tal com es regula en l'article 32 de la Llei Orgànica 4/1981. L'article de la CE que activa aquesta llei és el 116. Segons la llei esmentada, si es produís o existís l'amenaça de que es produís una insurrecció contra, entre d'altres, la "integritat territorial" de l'estat espanyol, seria motiu de la declaració de l'estat de setge. L'estat de setge produeix una suspensió de determinats drets fonamentals i permet la intervenció de l'exèrcit amb una extraordinària atribució de facultats.

Tots aquests exemples demostren la situació de domini en la que es troba Catalunya com a ens institucional i la impossibilitat dels catalans i les catalanes de decidir el seu marc jurídic sense el vistiplau de Madrid.

Fonts:

López Bofill, Hèctor. (2004). *La independència i la realitat: Bases per a la sobirania de Catalunya* (4a ed.). Palma: Editorial Moll
López Tena, Alfons. (2007). *Catalunya sota Espanya: L'opressió nacional en democràcia*. (7a ed.). Barcelona: Dèria Editors.